

Dominik KARCZMARZYK
Uniwersytet Warszawski¹
Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych
dkarczmarzyk@yahoo.com
ORCID 0000-0001-8004-2697
<https://doi.org/10.34739/dsd.2021.01.14>

KONFLIKT W SYRII Z PERSPEKTYWY FEDERACJI ROSYJSKIEJ

ABSTRAKT: Po wybuchu konfliktu w Syrii w proces pokojowy, mający na celu ustabilizowanie sytuacji w kraju, zaangażowały się Stany Zjednoczone i Federacja Rosyjska. W początkowej fazie tego procesu Rosja inicjowała polityczne plany dotyczące rozwiązania sporu, jednocześnie sukcesywnie blokując projekty Rady Bezpieczeństwa ONZ wzywające do ustąpienia Baszara al-Asada. W konsekwencji zmiany, jaka nastąpiła w polityce zagranicznej Rosji po aneksji Krymu, rozpoczęła ona działania militarne mające na celu wyparcie z Syrii sił opozycyjnych i nieumożliwienie Zachodowi przeprowadzania ewentualnej interwencji. Brak zdecydowanej reakcji Stanów Zjednoczonych sprawił, że w przeciągu kilku lat ofensywa reżimu syryjskiego, wsparta militarnie przez Rosję, sprowadziła do defensywy wspierane przez USA siły opozycyjne. W efekcie intensywnego zaangażowania Rosji w procesie rozwiązania konfliktu syryjskiego kraj ten na nowo zaczął odgrywać kluczową rolę na arenie międzynarodowej. Konflikt w Syrii uwidocznił aspiracje rządu rosyjskiego do odbudowy pozycji mocarstwowej swojego państwa.

SŁOWA KLUCZOWE: Federacja Rosyjska, konflikt w Syrii, Państwo Islamskie, Stany Zjednoczone, Syria, terroryzm, wojna domowa, Zachód

THE CONFLICT IN SYRIA FROM THE PERSPECTIVE OF THE RUSSIAN FEDERATION

ABSTRACT: Following the outbreak of the conflict in Syria, the United States and Russian Federation became involved in the peace process aimed at stabilizing the internal situation. In the initial phase of this process, Russia introduced political plans to resolve the dispute, while successively blocking UNSC projects calling for the resignation of Bashar al-Assad. As a consequence of the changes that took place in Russia's foreign policy after the annexation of Crimea, it began conducting military activities aimed at ousting opposition forces from Syria and preventing the West from making any possible intervention. Due to the lack of a decisive response from the United States, within a few years the Syrian regime's offensive, militarily supported by Russia, reduced the opposition forces supported by the US to the defense. As a result of Russia's intense involvement in the process of resolving the Syrian conflict, this country has once again started to play a key role in the international arena. The conflict in Syria has highlighted the Russian government's aspirations to rebuild its state as a superpower.

KEYWORDS: conflict in Syria, Islamic State, Russian Federation, Syria, terrorism, the West, United States

¹ University of Warsaw, Poland.

WPROWADZENIE

W konflikcie w Syrii brały udział liczne państwa i grupy quasi-państwowe. Czynnikiem łączącym wszystkie te podmioty była wspólna walka z Państwem Islamskim. Wokół nich zarysowały się jednak znaczne różnice spowodowane odbiegającymi od siebie celami, jakie chcieli osiągnąć, oraz wizją Syrii, jaką po zakończeniu konfliktu chcieliby widzieć. Główna oś sporu rozgrywała się pomiędzy Federacją Rosyjską i Stanami Zjednoczonymi. Rosja aktywnie wspierała rząd syryjski w walce z opozycją. Broniąc Baszara al-Asada jednocześnie broniła swoich interesów i pozycji, jaką na przestrzeni wielu lat zbudowała w regionie Bliskiego Wschodu. Stany Zjednoczone wraz z sojusznikami wspierały siły opozycyjne wobec prezydenta Syrii, syryjskich Kurdów oraz Turcję.

Prezentowany artykuł powstał w oparciu o wyniki badań przeprowadzonych na potrzeby pracy magisterskiej pt. *Konflikt w Syrii jako arena rywalizacji Rosji z Zachodem*, którą obroniłem pod opieką prof. Jana Garlickiego na Uniwersytecie Warszawskim w 2019 roku. Od wielu lat prowadzone są intensywne badania naukowe nad polityką zagraniczną Federacji Rosyjskiej². Istotną rolę w tej polityce oraz działaniach dyplomatycznych z nią związanych odgrywa rejon Bliskiego Wschodu, w tym Syria³.

Prezentowany artykuł dotyczy badań nad polityką zagraniczną Rosji oraz jej wpływu na obowiązujący ład międzynarodowy. Celem badań przedstawionych w artykule jest pokazanie, w jaki sposób prowadzona była polityka zagraniczna Federacji Rosyjskiej w kontekście konfliktu w Syrii oraz jakie cele udało jej się osiągnąć. W tym celu przedstawiono analizę przyczyn wybuchu wojny domowej w Syrii, reakcje podmiotów międzynarodowych na to wydarzenie oraz przebieg interwencji militarnej, która była konsekwencją niemożliwości rozwiązania sporu w procesie dyplomatycznym. Podjęto również analizę działań Federacji Rosyjskiej i ich skutków w konflikcie syryjskim w aspekcie założeń polityki zagranicznej Rosji, która na przestrzeni lat ewoluowała w kierunku rewizji pozycji mocarstwowej tego państwa.

PAŃSTWO SYRYJSKIE PRZED WYBUCEM KONFLIKTU

Syria jako niezależne państwo powstała 17 kwietnia 1946 roku, kiedy to uzyskała niepodległość od Francji. Początkowy okres funkcjonowania suwerennej administracji państwa można określić jako wyjątkowo niestabilny. Spowodowane to było brakiem tożsamości narodowej jednoczącej obywateli. Syria jest krajem społecznie podzielonym, nie tylko z powodu różnorodności wyznań, lecz także na tle ekonomicznym oraz etnicznym⁴. W dodatku istotnym problemem uniemożliwiającym stabilizację polityczną były dwie przegrane wojny z Izraelem

² M. Kaszuba, M. Minkina, *Imperialna gra Rosji*, Warszawa 2016; A. Piskorz, *Zaangażowanie Rosji w wojnę domową w Syrii*, [w:] D. Jarnicki, A. Piskorz (red.), *Polska-Rosja. W świecie globalnych przeobrażeń*, Warszawa–Siedlce 2018.

³ J. Żebrowski, *Dzieje Syrii od czasów najdawniejszych do współczesności*, Warszawa 2006; M. Milczanowski, Z. Sawicka, *Dwa odcienie rewolucji arabskiej: Egipt i Syria*, Oświęcim 2013; F. Jomma, *Wpływ podziałów religijnych, narodowych i etnicznych na procesy polityczne w Syrii*, Szczecin 2018.

⁴ J. Żebrowski, *Dzieje Syrii od czasów najdawniejszych do współczesności*, Warszawa 2006, s. 179.

w 1948 oraz w 1967 roku. W efekcie tylko w okresie od 1945 do 1954 roku dokonano w kraju aż pięć udanych zamachów stanu⁵.

8 marca 1963 roku doszło do przewrotu politycznego zainicjowanego przez partię Bass. Zamach stanu był proklamowany socjalistycznymi hasłami, nawołującymi do jedności i sprawiedliwości społecznej. Członkowie nowej władzy zniesli system wielopartyjny, ustanawiając de facto zwierzchność partii nad innymi strukturami państwa. Dokonywano aresztowań działaczy opozycyjnych, zakazano demonstracji oraz zamknięto wrogie wobec partii media. Cały czas trwały spory wewnątrzpartyjne, które uniemożliwiały partii konsolidację władzy w całym kraju. W ugrupowaniu ujawniły się dwa wrogie wobec siebie obozy: konserwatywny oraz radykalny. Dopiero w wyniku kolejnego zamachu stanu w 1966 roku władzę w Bass przejął ówczesny szef lotnictwa syryjskiego, ojciec obecnego prezydenta Syrii – Hafez al-Asad. Doprowadził on do zwycięstwa skrzydła radykalnego partii, co poskutkowało czystkami politycznymi na członkach frakcji konserwatywnej. Wsparcia Asadowi w powołaniu nowych władz udzielił Związek Radziecki, zapewniając pomoc zarówno militarną, jak i ekonomiczną. Rządy Asada charakteryzowały się względną stabilizacją polityczną, co można odbierać jako wyjątkowe osiągnięcie, biorąc pod uwagę panujące w regionie Bliskiego Wschodu niepokoje polityczne i fakt, że do momentu zaprzysiężenia go na urząd prezydenta rządy zmieniały się kilkanaście razy. Asad należał do plemienia Alawitów, czyli mniejszości religijnej stanowiącej ok. 11% obywateli kraju wyznania muzułmańskiego⁶. Był zdecydowanym przeciwnikiem fundamentalizmu muzułmańskiego. Skutecznie przez lata dławił aspiracje tych środowisk, które dwukrotnie w trakcie jego rządów próbowały bezskutecznie przejąć władzę. Zbudował wokół partii ideologię, która zakładała przede wszystkim sekularyzację życia politycznego i społecznego, czym zaskarbił sobie sympatie mniejszości religijnych.

Hafez Al-Asad w polityce zagranicznej kierował się solidarnością państw arabskich, którą przeciwstawiał Zachodowi. Jako głównego wroga Islamu określał wspierany przez państwa europejskie i Stany Zjednoczone (USA) Izrael. Damaszek był ważnym ośrodkiem „oporu” wobec ingerencji Zachodu na Bliskim Wschodzie. W tym celu Asad zawiązał koalicje z Hamasem, libańskim Hezbollahem oraz z Teheranem. Dzięki tym zabiegom pozycja polityczna Syrii w regionie była na tyle silna, że Asad był partnerem do rozmów zarówno dla ZSRR, jak i USA. Lubił podkreślać niezależność Syrii od wielkich graczy w regionie. Milczanowski i Sawicka zwracają uwagę na to, że nawet gdy przyjmował pomoc od Związku Radzieckiego, był zdania, że musi prowadzić partnerskie rozmowy również ze Stanami Zjednoczonymi, aby osiągnąć swoje cele polityczne⁷. Można powiedzieć, że potrafił skutecznie wykorzystywać napięcia pomiędzy oboma mocarstwami na swoją korzyść. Stawiał się w roli rzecznika świata arabskiego, co uwidaczniało się w pragmatyzmie i pohamowaniu w jego działaniach na arenie międzynarodowej.

⁵ M. Milczanowski, Z. Sawicka, *Dwa odcienie rewolucji arabskiej: Egipt i Syria*, Oświęcim 2013, s. 74.

⁶ F. Jomma, *Wpływ podziałów religijnych, narodowych i etnicznych na procesy polityczne w Syrii*, Szczecin 2018, s. 115.

⁷ Ibidem, s. 84.

Z biegiem lat pozycja reżimu syryjskiego zaczęła słabnąć. Było to spowodowane przede wszystkim szybkim przyrostem naturalnym w społeczeństwie, z którym władze nie potrafiły sobie poradzić. Obniżył się standard życia mieszkańców Syrii. Coraz bardziej uwidaczniały się problemy z korupcją, charakterystyczne dla systemów, w których aparat biurokratyczny stanowi istotny człon sprawowania władzy. Według Maliny Kaszuby i Marty Stempień znaczny wpływ na kryzys autorytarnego reżimu miała izolacja polityczna i teleinformatyczna społeczeństwa syryjskiego⁸. Asadowi zarzucano, że zbyt dużą wagę przykładają do polityki zagranicznej, zaniedbując problemy wewnętrzne kraju. Zresztą na arenie międzynarodowej również zaczął mieć problemy. Zbyt bliskie kontakty z Iranem i Irakiem w momencie konfrontacji tych krajów z Zachodem sprawiły, że Syria przestała być znaczącym partnerem dla Stanów Zjednoczonych. 10 czerwca 2000 roku Hafez al-Asad zmarł, pozostawiając swoją władzę wraz z narastającymi problemami swojemu synowi Baszarowi.

PRZYCZYNY WYBUCHU KONFLIKTU

Baszar al-Asad w okresie przygotowawczym do objęcia rządów był przez nomenklaturę partyjną pokazywany jako reformator, zagorzały przeciwnik korupcji, człowiek nowoczesny, mający wprowadzić Syrię w XXI wiek. Jedną z pierwszych decyzji nowego prezydenta było zakazanie zwyczajowego nazywania określeniem „nieśmiertelny wódz” zarówno jego, jak i jego zmarłego ojca. Sprawiał wrażenie człowieka otwartego na dyskusję i uznającego krytykę reżimu. W pierwszym roku urzędowania nakazał wypuścić na wolność setki więźniów politycznych. Swoimi nawoływaniami do liberalizacji życia politycznego oraz reform gospodarczych rozbudził aktywność opozycji, która zaczęła się organizować w ruchy społeczne. Przedstawiciele ruchów zrzeszających obywateli, którzy doświadczyli represji ze strony reżimu, zaczęli otwarcie krytykować system autorytarny z prezydentem na czele. Istotnym dla opozycji momentem było powstanie dokumentów „deklaracja 99-ciu” oraz „deklaracja 1000-a”, zawierających plan zniesienia reżimu. Ich nazwy odnosiły się bezpośrednio do liczby przedstawicieli elit syryjskich związanych z opozycją, którzy podpisali się pod dokumentem. Deklaracje te wzywały rząd do zniesienia obowiązującego od wielu lat stanu wyjątkowego oraz wprowadzenia pełnych praw politycznych, wolności prasy oraz niezależnego sądownictwa. Domagano się również przyznania praw gospodarczych wszystkim obywatelom. Z czasem zaczęły powstawać tzw. „salony dyskusyjne”, na których debatowano na temat koniecznych zmian w systemie politycznym Syrii. Nie trzeba było długo czekać na reakcję reżimu. Już w lutym 2001 roku zaczęto je delegalizować. Władze zaczęły wzywać obywateli do posłuszeństwa wobec państwa, zarzucając opozycji próbę odwrócenia uwagi Syryjczyków od konfliktu z Izraelem.

Warto w tym miejscu podkreślić, że mimo sukcesu opozycji, jakim było wystosowanie dokumentów krytykujących reżim, była ona wewnętrznie podzielona. W jej skład – oprócz

⁸ M. Kaszuba, M. Stempień, *Autorytarna geopolityka przetrwania reżimu Baszara al-Asada podczas wojny domowej oraz inwazji Państwa Islamskiego*, „Społeczeństwo i Polityka”, nr 2, 2016, s. 119.

zwolenników reform demokratycznych – wchodziło także m.in. Bractwo Muzułmańskie. Różnice pomiędzy poszczególnymi grupami opozycji były silnie związane z czynnikiem wyznaniowym⁹. Główne konflikty wewnątrz opozycji rozgrywały się pomiędzy Kurdami i Islamistami, a co za tym idzie pomiędzy zwolennikami świeckiego państwa i państwa wyznaniowego. Pomimo zaostzonych warunków funkcjonowania opozycja wypracowała w 2005 roku dokument zatytułowany „Damascęńska deklaracja na rzecz demokratycznych zmian”. Był on w wielu punktach tożsamy z poprzednimi deklaracjami i wzywał władzę w Damaszku do ustanowienia systemu demokratycznego, uczciwego rozwiązania kwestii kurdyjskiej, ogłoszenia wyborów powszechnych do nowego zgromadzenia oraz zmiany konstytucji. Deklaracja ta stała się platformą do porozumienia dla wielu grup opozycyjnych.

W odpowiedzi reżim aresztował i skazał na więzienie 12 liderów opozycyjnych, którzy podpisali się pod dokumentem. Rok po tych wydarzeniach opozycja wydała kolejny dokument. Skrytykowała w nim politykę rządu wobec sąsiedniego Libanu, apelując do władzy o poszanowanie niezależności i suwerenności tego kraju. Dokument został podpisany przez elity opozycyjne zarówno z Syrii, jak i Libanu. Podobnie jak w przypadku poprzedniej deklaracji rząd syryjski odpowiedział aresztowaniami. Narastające napięcia doprowadziły do przesilenia, które potrzebowało jedynie incydentu, by przeobrazić się w konflikt zbrojny.

WYBUCH WOJNY DOMOWEJ

Jako symboliczny początek wojny domowej w Syrii uważa się wydarzenie z marca 2011 roku, kiedy to w mieście Dera kilku nastolatków wymalowało na murach antyreżimowe hasła. Zostali oni za ten czyn aresztowani, co skłoniło lokalną społeczność skupioną wokół opozycji demokratycznej do wyjścia na ulice. Opozycja zaczęła gromadzić się na demonstracjach w wielu syryjskich miastach. Ich popularność stale rosła, a protesty zmieniły charakter z politycznego na społeczny. Odpowiedź reżimu była natychmiastowa. Przeciwko demonstrantom użyto ostrej amunicji, czego skutkiem było rozpoczęcie przez dozbrojone siły opozycyjne regularnych walk z siłami reżimu. W wyniku silnej mobilizacji militarnej opozycji w połowie 2011 roku zawiązana została Wolna Armia Syrii. Organizacja ta skupiła wokół siebie liczne grupy opozycyjne, których celem było obalenie rządu Baszara al-Asada.

Według Milczanowskiego i Sawickiej Asad nie posiadał narzędzi politycznych, które pozwoliłyby mu na przeprowadzenie prawdziwych reform¹⁰. Jakakolwiek próba liberalizacji systemu politycznego byłaby de facto osłabieniem reżimu, a to mogło się skończyć nawet próbą obalenia prezydenta przez środowisko związane z partią Bass. Trzeba również zaznaczyć, że Baszar al-Asad nie był oczywistym kandydatem na objęcie urzędu po swoim ojcu. Pierwotnie w zamyśle Hafeza al-Asada oraz nomenklatury partyjnej kandydatem miał być starszy brat Baszara – Basil al-Asad, który zginął w wypadku samochodowym w 1994 roku. Basil był od

⁹ M. Kaszuba, M. Stempień, *Bliski Wschód ciągle w ogniu*, Warszawa–Siedlce 2018, s. 49.

¹⁰ Ibidem, s. 89.

urodzenia szykowany na następcę ojca, przez co miał on znacznie większe poparcie w wojsku i partii. Po śmierci brata Baszar musiał w krótkim czasie nadrobić wieloletnie starania jego brata o pozyskanie lojalności wśród elit politycznych. Jego nawoływania do liberalizacji życia politycznego i gospodarczego były odpowiedzią na słabnącą pozycję reżimu, ale spotykały się z oporem części środowiska związanego z władzą. Efektem tych komplikacji była niekonsekwencja nowego prezydenta, który potrafił zachęcać środowiska opozycyjne do wyrażania swojej krytycznej opinii na temat reżimu, by zacząć je delegalizować, gdy ruchy obywatelskie zaczęły rosnąć w siłę. Jeszcze na początku 2011 roku w wywiadzie dla Wall Street Journal na pytanie, czy Syria będzie kolejnym po Tunezji, Libii i Egipcie krajem, w którym zaczną się wystąpienia ludności przeciwko władzy, zapewniał, że: „ludzie nie wyjdą na ulicę, bo nie chodzi tylko o potrzeby albo reformy. Liczy się ideologia i sprawa, o którą walczysz”¹¹. Sprawą, o której wspomina Asad w swojej wypowiedzi, jest bez wątpienia wojna arabsko-izraelska, w którą Syria jest zaangażowana od momentu proklamowania republiki w 1971 roku. Wybuch wojny domowej, który spowodował kryzys międzynarodowy, jest dowodem na to, jak bardzo Baszar al-Asad mylił się w swojej wypowiedzi.

KRYZYS MIĘDZYNARODOWY WOKÓŁ SYRYJSKIEGO KONFLIKTU

Intensyfikacja walk oraz rosnąca liczba ofiar sprawiły, że w maju 2011 roku rząd Stanów Zjednoczonych nałożył na Syrię sankcje. Restrykcje były skierowane przeciwko wysokim urzędnikom państwowym i samemu prezydentowi – Baszarowi al-Asadowi. W odpowiedzi al-Asad wypuścił na wolność pięciu z ponad tysiąca aresztowanych opozycjonistów. Istotnym wydarzeniem, mającym wpływ na reakcję państw Zachodnich, było oblężenie miasta Hama w sierpniu 2011 roku przez siły militarne związane z władzą. W starciach zginęło kilkuset cywilów. Stany Zjednoczone razem z Unią Europejską wezwały prezydenta Syrii do natychmiastowego ustąpienia ze stanowiska. Po raz pierwszy od momentu wybuchu konfliktu Syrię potępiła Liga Państw Arabskich (LPA), a Arabia Saudyjska wezwała władzę w Syrii do zakończenia rozlewu krwi.

4 października 2011 roku Rada Bezpieczeństwa ONZ (RB ONZ) przygotowała rezolucję (S/2011/612) zakładającą nałożenie sankcji na reżim w Damaszku w przypadku, gdyby nie zaprzestał on brutalnej pacyfikacji ludności cywilnej w zbuntowanych miastach¹². Rezolucja została zablokowana przez Rosję i Chiny. Ambasador Rosji przy ONZ, Vitaly Churkin, zaznaczył, że weto jego kraju nie jest tożsame z popieraniem działań rządu syryjskiego. Wyraził on obawę, że wprowadzenie sankcji otworzy drogę państwom Zachodu do interwencji militarnej, która w jego opinii nie miałaby nic wspólnego z pokojowym rozwiązaniem

¹¹ *Interview with the Syrian President Baszar al-Assad*, <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703833204576114712441122894> (24.09.2019).

¹² *France, Germany, Portugal and United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland: draft resolution*, https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2011/612 (24.09.2019).

konfliktu¹³. Rosja starała się nie dopuścić do interwencji militarnej z obawy o powtórzenie się scenariusza libijskiego, gdzie w efekcie operacji NATO utraciła wpływy¹⁴. 12 listopada 2011 roku LPA zawiesiła Syrię w prawach członka za niezgodne z zapisami organizacji atakowanie ludności cywilnej. Na przełomie 2011 i 2012 roku organizacja ta starała się za pomocą misji obserwacyjnej bezskutecznie nakłonić Asada do ogłoszenia zawieszenia broni i rozpoczęcia rozmów z opozycją. Po porażce LPA w lutym 2012 roku Rada Bezpieczeństwa ONZ ponownie pochyliła się nad projektem rezolucji dotyczącym Syrii (S/2012/77)¹⁵. Tym razem dokument wzywał bezpośrednio do ustąpienia prezydenta Baszara al-Asada ze stanowiska. I tym razem rezolucja została zablokowana przez Rosję i Chiny, co spotkało się z falą krytyki zaadresowaną w stronę obu państw. Minister Spraw Zagranicznych Rosji, Siergiej Ławrow, w rozmowie z Baszarem al-Asadem, która odbyła się w trakcie jego wizyty w Damaszku parę dni po obradach Rady, stwierdził, że Syria powinna rozwiązać ten konflikt za pomocą własnych narzędzi, bez udziału sił zewnętrznych. Ławrow powiedział ponadto, że udało mu się nakłonić prezydenta Syrii do rozpoczęcia rozmów z przedstawicielami opozycji¹⁶.

Kolejnym etapem działań społeczności międzynarodowej była prowadzona pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych i Ligi Państw Arabskich misja pokojowa Kofiego Annana – byłego sekretarza generalnego ONZ. Jego plan składał się z pięciu punktów i zakładał: dążenie do rozejmu pomiędzy rządem syryjskim i opozycją, zaprzestanie walk, uwolnienie więźniów politycznych, zapewnienie swobody ruchu w obrębie kraju oraz respektowanie przez władzę prawa do organizowania demonstracji¹⁷. Treść planu była połączeniem propozycji wypracowanych przez Rosję i Radę Europejską. W wyniku negocjacji na arenie międzynarodowej Syria zobowiązała się do wycofania swoich wojsk z miast, w których trwały walki z opozycją. W ramach planu wysłano do Syrii obserwatorów z ramienia ONZ, którzy mieli pilnować przestrzegania porozumienia. Plan Annana wszedł w życie 12 kwietnia 2012 roku. Nie był on jednak przestrzegany przez żadną ze stron. W efekcie obie strony konfliktu oskarżyły sobie nawzajem o łamanie porozumienia. W maju doszło do masakry w mieście Huli, co przesądziło o porażce planu pokojowego. Rosjanie po raz pierwszy zdecydowali się otwarcie skrytykować działania Asada, oznajmiając, że niezależnie od tego, która strona konfliktu pierwsza zerwała rozejm, to na nim spoczywa odpowiedzialność za bezpieczeństwo mieszkańców Syrii¹⁸. Analityk Bloomberg, Henry Meyer, wskazywał przy tej okazji na niejednoznaczność działań Rosji, która stawiała się w roli kraju dążącego do

¹³ *Russia and China veto UN resolution against Syrian Regime*, <https://www.theguardian.com/world/2011/oct/05/russia-china-veto-syria-resolution> (24.09.2019).

¹⁴ A. Piskorz, *Zaangażowanie Rosji w wojnę domową w Syrii*, [w:] D. Jarnicki, A. Piskorz (red.), *Polska-Rosja. W świecie globalnych przeobrażeń*, Warszawa–Siedlce 2018, s. 105.

¹⁵ *Security Council Fails to Adopt Draft Resolution on Syria as Russian Federation, China Veto Text Supporting Arab League's Proposed Peace Plan*, <https://www.un.org/press/en/2012/sc10536.doc.html> (24.09.2019).

¹⁶ *The long road to Damascus*, <https://www.economist.com/briefing/2012/02/11/the-long-road-to-damascus> (24.09.2019).

¹⁷ *Text of Annans six point peace plan for Syria*, <https://www.reuters.com/article/us-syria-ceasefire/text-of-annans-six-point-peace-plan-for-syria-idUSBRE8330HJ20120404> (26.09.2019).

¹⁸ B. Hubbard, F. Jordans, *UN: Most of 108 killed in Syria were executed*, <https://archive.ph/20120530171556/http://www.cbs8.com/story/18639282/russia-chides-ally-syria-over-massacre-of-108> (26.09.2019).

pokojowego rozwiązania konfliktu, a w tym samym czasie ustami swoich dyplomatów krytykowała wszelkie próby podobnych działań podejmowanych przez Zachód¹⁹.

W czerwcu 2012 roku doszło do rozmów pokojowych w Genewie. W rozmowach uczestniczyli przedstawiciele Rosji, Chin, Stanów Zjednoczonych, Francji, Wielkiej Brytanii, Turcji, Iraku, Kuwejtu, Kataru, Organizacji Narodów Zjednoczonych, Ligi Państw Arabskich, Unii Europejskiej oraz przedstawiciele syryjskiej opozycji. W spotkaniu nie wziął udział przedstawiciel rządu syryjskiego, który stwierdził, że konflikt jest ich sprawą wewnętrzną i nie będzie on brał pod uwagę rozwiązań narzuconych z zewnątrz²⁰. Spotkanie zakończyło się wypracowaniem wspólnego postanowienia, według którego w Syrii miało dojść do zaprzestania walk i powołania tymczasowego rządu wspólnego dla reżimu i opozycji. Oczywistym jest to, że decyzja ta nie mogła wejść w życie bez poparcia ze strony Damaszku. W efekcie spotkanie nie przyniosło przełomu, ale pozwoliło na określenie kierunku, w którym powinny zmierzać polityczne scenariusze rozwiązania konfliktu. Według relacji analityka BBC, Steve'a Rosenberga, Rosja oskarżyła Stany Zjednoczone o stosowanie podwójnych standardów²¹. Była to odpowiedź na oskarżenia Amerykanów dotyczące sprzedawania przez Rosjan broni reżimowi w Damaszku. Według Rosji Stany Zjednoczone, wspierając militarnie siły opozycyjne, przyczyniają się do destabilizacji Syrii, tym samym stwarzają realne zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego Federacji Rosyjskiej. Zagrożenie to miałyby przejawiać się tym, że w szeregach opozycji syryjskiej są obecni radykalni islamiści, którzy mogą wykorzystać pozyskaną od USA broń do przeprowadzenia ataków terrorystycznych na terytorium Federacji Rosyjskiej.

19 lipca 2012 roku Chiny i Rosja ponownie zawetowały trzecią już rezolucję RB ONZ (S/2012/538), wzywającą Asada do zaprzestania walk²². Rosja tłumaczyła swoją decyzję, określając projekt kolejnej rezolucji „nierealistycznym” i oskarżając Zachód o szantażowanie jej w procesie negocjacyjnym nad dokumentem²³. Również i w tym przypadku powtórzyła swoje obawy związane z tym, że ewentualne nałożenie jakichkolwiek sankcji przez RB ONZ może prowadzić do rozpoczęcia przez Zachód interwencji militarnej.

19 marca 2013 roku na terenie Syrii użyto broni chemicznej. Winą za ten atak obarczono syryjskie władze. W efekcie państwa Zachodnie zaczęły rozważać kwestie militarnej interwencji. Było to na tyle spodziewanym ruchem, że Barack Obama wcześniej publicznie zagroził Asadowi, że jeśli ten użyje broni chemicznej, spotka się ze stanowczą reakcją z jego strony. Według relacji amerykańskiego generała, Martina Dempseya, Obama rozważał podjęcie ataku militarnego na Syrię, miał jednak zostać przekonany przez swoich doradców, że

¹⁹ H. Meyer, *Putin pins hope on Syria Cease-Fire to combat U.S. supremacy*, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2012-04-20/putin-pins-hope-on-syria-cease-fire-to-combat-u-s-supremacy-1> (26.09.2019).

²⁰ A. Piskorz, *Zaangażowanie Rosji w wojnę domową w Syrii...*, op. cit., s. 105.

²¹ S. Rosenberg, *Why Russia sells Syria arms*, <https://www.bbc.com/news/world-europe-18642032> (24.09.2019)

²² *Bahrain, Colombia, Egypt, France, Germany, Jordan, Kuwait, Libya, Morocco, Oman, Portugal, Qatar, Saudi Arabia, Togo, Tunisia, Turkey, United Arab Emirates, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and United States of America: draft resolution*, https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2012/77 (24.09.2019).

²³ *Security Council Fails to Adopt Draft Resolution on Syria That Would Have Threatened Sanctions, Due to Negative Votes of China, Russian Federation*, <https://www.un.org/press/en/2012/sc10714.doc.html> (26.09.2019)

operacja ta byłaby zbyt kosztowna i o wiele bardziej skomplikowana niż wcześniejsza interwencja wojsk amerykańskich w Libii²⁴. W zamian za to Obama zdecydował, że Stany Zjednoczone militarnie wesprą opozycyjne oddziały Wolnej Armii Syryjskiej. Z kolei Rosjanie winą za atak chemiczny oskarżyli opozycję, przedstawiając dowody oparte na analizach rosyjskich specjalistów wykonanych na miejscu ataku.

21 sierpnia 2013 roku doszło do kolejnego ataku z wykorzystaniem broni chemicznej. Według sił opozycyjnych atak został przeprowadzony w kontrolowanej przez nich prowincji Ghuta. Rząd syryjski odrzucił oskarżenia o przeprowadzenie ataku, stwierdzając, że była to prowokacja ze strony sił opozycyjnych. Rząd USA ogłosił, że nie jest pewny, czy w tym przypadku rzeczywiście doszło do użycia broni chemicznej i że konieczne jest rozpoczęcie obiektywnego, międzynarodowego śledztwa w tej sprawie. Zagroził również, że w przypadku gdyby rzeczywiście takiej broni użyto, wojska amerykańskie są gotowe do przeprowadzenia interwencji militarnej. Także francuski rząd zakomunikował chęć użycia wojska po stronie zbrojnej opozycji, jeśli oskarżenie względem reżimu okażą się prawdziwe. Istotnym problemem było to, że rząd syryjski sukcesywnie odmawiał pozwolenia wjazdu na teren kraju obserwatorom z ramienia RB ONZ, którzy mieli zbadać miejsce rzekomego ataku. Do grona państw gotowych udzielić bezpośredniego wsparcia siłom antyreżimowym dołączyły Wielka Brytania i Turcja. Minister spraw zagranicznych Turcji ogłosił, że możliwość dokonania interwencji militarnej rozważało ok. 37 innych państw. W efekcie narastającego napięcia Damaszek zgodził się na wpuszczenie obserwatorów. Rosja wyszła z inicjatywą pokojowego rozwiązania sporu poprzez kontrolowane zniszczenie syryjskiej broni chemicznej.

We wrześniu 2013 roku doszło do kolejnych rozmów w Genewie. Inicjatorami spotkania byli przedstawiciele Rosji i USA. Głównym tematem spotkania było wypracowanie formuły kolejnej konferencji pokojowej, tym razem z udziałem przedstawicieli rządu syryjskiego. Główną przeszkodą okazał się jednak udział przedstawicieli sił opozycyjnych, którzy w wyniku silnych podziałów nie byli w stanie wybrać jednogłośnie swoich reprezentantów. Kwestią sporną był również udział Baszara al-Asada w projekcie rządu tymczasowego. Rozmawiano także na temat ostatnich wydarzeń związanych z użyciem broni chemicznej na froncie syryjskim. W wyniku rozmów strony doszły do porozumienia, w wyniku którego rząd syryjski podpisał dokument zobowiązujący go do zniszczenia zapasów broni chemicznej. Na podstawie uchwały RB ONZ nr 2118 z 27 września 2013 roku rząd w Damaszku zadeklarował posiadanie broni chemicznej i wyraził chęć jej zutylizowania²⁵. W efekcie została ona przejęta i zniszczona przy udziale przedstawicieli USA, Wielkiej Brytanii, Niemiec i Finlandii. Powołano także mediatora, którym został Lakhadr Brahimi – były minister spraw zagranicznych Algierii. Jego celem było przygotowanie rozwiązania politycznego, które umożliwiłoby wdrożenie postanowień z konferencji pokojowej w Genewie w 2012 roku.

²⁴ L. Martinez, *General Martin Dempsey lays out US military options for Syria*, <https://abcnews.go.com/blogs/politics/2013/07/gen-martin-dempsey-lays-out-us-military-options-for-syria> (24.09.2019).

²⁵ Resolution 2118, [https://undocs.org/S/RES/2118\(2013\)](https://undocs.org/S/RES/2118(2013)) (24.09.2019).

22 stycznia 2014 roku doszło do rozpoczęcia konferencji pokojowej „Genewa 2”. Nazwa nawiązywała bezpośrednio do poprzedniej konferencji w Genewie w 2012 roku. W trakcie rozmów na światło dzienne wyszły informacje dotyczące tortur, jakich reżim miał się dopuszczać na więźniach politycznych. Rząd Syryjski nie zaprzeczył oskarżeniom, stwierdził jednak, że skala tych praktyk jest znacznie mniejsza, niż twierdzi opozycja. Brahimiemu udało się doprowadzić do bezpośrednich rozmów między stroną rządową i opozycyjną, w których efekcie reżim pozwolił na opuszczenie przez siły opozycyjne oblężonego miasta Hims. Nie doszło jednak do porozumienia w sprawie powołania wspólnego dla obu stron tymczasowego rządu.

W okresie od 5 do 15 września 2014 roku Stany Zjednoczone przeprowadziły szereg rozmów z różnymi państwami, zachęcając je do sformowania wspólnej koalicji wojskowej wymierzonej w Państwo Islamskie. W efekcie tych rozmów uformowano międzynarodową koalicję antyterrorystyczną, w której skład weszły m.in. Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Francja, Niemcy, Włochy, Kanada, Turcja i Dania²⁶. Działania, do których zobowiązały się państwa wchodzące w skład koalicji, nie były konieczne związane z działaniami militarnymi. Skupiono się bardziej na działaniach mających na celu osłabienie pozycji finansowej kalifatu oraz wsparciu oddziałów syryjskich aktywnie zwalczających terrorystów²⁷. W tym samym czasie Barack Obama wystosował do Senatu wnioski o autoryzację operacji wojskowej mającej na celu wysłanie do Syrii 400 żołnierzy amerykańskich sił zbrojnych. Ich zadaniem było wyszkolenie i dozbrojenie ok. 5000 bojowników sił opozycyjnych²⁸. Jednocześnie armia rozpoczęła ataki raketowe na pozycje Państwa Islamskiego. Niedługo później do USA przyłączyły się: Bahrajn, Jordania, Katar, Zjednoczone Emiraty Arabskie i Arabia Saudyjska, które zaczęły prowadzić skoordynowane ataki na terenie Syrii. Działania Stanów Zjednoczonych i ich sojuszników nie zostały bez odpowiedzi Federacji Rosyjskiej, która również rozpoczęła działania militarne na terenie Syrii.

INTERWENCJA MILITARNA ROSJI W SYRII

30 września 2015 roku Rosja rozpoczęła naloty bombowe w Syrii. Jako pierwsze cele wybrano okolice miast Hims i Hama. Moskwa poinformowała, że ataki wymierzone były w pozycje Państwa Islamskiego. Opozycja syryjska twierdziła jednak, że w bombardowaniu ucierpiały przede wszystkim jednostki Wolnej Armii Syryjskiej, a nie islamiści. Również sekretarz stanu USA, John Kerry, wyraził zaniepokojenie działaniami Rosjan, podejrzewając, że w rzeczywistości celem były jednostki militarne opozycji²⁹. Rosja rozpoczęła działania militarne w Syrii po otrzymaniu przyzwolenia ze strony syryjskiego rządu. Oficjalnym powodem rozpoczęcia operacji była walka z Państwem

²⁶ D. Nicks, *United States forms anti-ISIS coalition at NATO summit*, <https://time.com/3273185/isis-us-nato> (09.11.2019).

²⁷ *Joint Statement Issued by Partners at the Counter-ISIL Coalition Ministerial Meeting*, <https://2009-2017.state.gov/r/pa/prs/ps/2014/12/234627.htm> (09.11.2019).

²⁸ *US to send 400 troops to train Syrian rebels*, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-30847689> (09.11.2019).

²⁹ P.J. McDonnell, W.J. Hennigan, *Russia launches airstrikes in Syria amid U.S. concern about targets*, <https://www.latimes.com/world/europe/la-fg-kremlin-oks-troops-20150930-story.html> (10.11.2019).

Islamskim, które w tym okresie stanowiło już poważne zagrożenie, sukcesywnie rozszerzając swoje terytorium i znacznie zwiększając liczbę walczących w ich szeregach bojowników³⁰.

Do Syrii przybyło liczne rosyjskie zaplecze wojskowe, które nie ograniczało się jedynie do sił lotniczych i morskich. W skład kontyngentu wchodził oficerowie operacyjni i analitycy, którzy na bieżąco koordynowali działania sił Asada wspartych uzbrojeniem rosyjskim. Ponadto organizowali oni na terenie Syrii szkolenia wojskowe, prowadzili działania związane z zabezpieczeniem logistycznym oraz posiadali wyłączność na dystrybucję rosyjskiego sprzętu w strukturach wojsk syryjskich. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na opisywaną przez Macieja Skuczyńskiego bliską relację pomiędzy armią rosyjską i syryjską, która jest spadkiem po aktywnej w tym rejonie świata polityce ZSRR³¹. Kluczową rolę w operacji odegrała baza wojskowa zlokalizowana w porcie Tartus. Jest to obecnie jedyna zagraniczna rosyjska baza wojskowa zlokalizowana poza obszarem postradzieckim. Flota Czarnomorska stacjonująca w porcie dostarczała na bieżąco ładunki z uzbrojeniem oraz zapewniała wsparcie balistyczne dla operacji lotniczych³². Celem długofalowym obecności okrętów rosyjskich u wybrzeży Syrii było zapewnienie Rosji ciągłej obecności jej sił militarnych w obrębie Morza Śródziemnego. Tym sposobem Rosja powiększyła obszar operacyjny swoich wojsk o tereny do tej pory zarezerwowane dla wojsk NATO, co było o tyle istotne, że Moskwa mogła równoważyć przewagę Sojuszu Północnoatlantyckiego w zdolnościach ekspedycyjnych w krajach Południowej Europy i Północnej Afryki.

Krótko po rozpoczęciu interwencji militarnej Władimir Putin udzielił wywiadu telewizyjnego, w którym zaznaczył, że celem rosyjskich nalotów w Syrii jest nie tylko walka z radykalnymi islamistami, lecz także doprowadzenie do stabilizacji politycznej w kraju, która mogłaby być podłożem do zawięzania kompromisu pomiędzy rządem Asada i opozycją³³. Marta Stempień zwraca uwagę na to, że intencje Federacji Rosyjskiej budziły wątpliwości³⁴. Rosja od początku konfliktu wspierała Asada, sukcesywnie z biegiem lat zwiększając swoją obecność militarną w regionie. W ciągu krótkiego czasu potrafiła zgromadzić na wodach Morza Śródziemnego jednostki ze wszystkich flot. W szczytowym momencie w regionie operowały 23 okręty wspierane przez siły lotnicze. Mirosław Minkina zauważa, że liczba jednostek zgromadzonych przez Rosję znacznie przewyższała potrzeby wojska związane z operacją w Syrii³⁵. Można zatem przypuszczać, że obecność rosyjskich okrętów miała za zadanie pokazać państwu Zachodu, że Rosja postrzega konflikt w Syrii jako realne zagrożenie dla swojego bezpieczeństwa. Jednocześnie sposób, w jaki zgromadzono wojska, świadczył o chęci zablokowania ewentualnej interwencji lądowej siłom NATO. Działania Rosjan, poparte

³⁰ *Islamic State has 50,000 fighters in Syria*, <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/08/islamic-state-50000-fighters-syria-2014819184258421392.html> (10.11.2019).

³¹ M. Skuczyński, *Interesy narodowe Federacji Rosyjskiej w Syrii na tle rosyjskiej interwencji w 2015 roku*, „Przegląd Strategiczny” 2016, nr 9, s. 92.

³² M. Kaszuba, M. Minkina, *Imperialna gra...*, op. cit., s. 80.

³³ *Путин назвал основную задачу российских военных в Сирии*, <https://www.interfax.ru/russia/472593> (10.11.2019).

³⁴ M. S. Stempień, *Państwo Islamskie: nowe oblicze terroryzmu*, Warszawa-Siedlce 2018, s. 265.

³⁵ M. Kaszuba, M. Minkina, *Imperialna gra...*, op. cit., s. 88.

wypowiedzią Putina mogą świadczyć o tym, że rząd rosyjski uzurpuje sobie prawo do decydowania o tym, w jaki sposób rozwiązyany zostanie konflikt.

W kwietniu 2017 roku doszło do pierwszego ataku raketowego amerykańskich sił zbrojnych na pozycje syryjskich sił rządowych³⁶. Wydarzenie to rozpoczęło trwającą do lutego 2018 roku serię ataków raketowych wymierzonych głównie w bazy wojskowe zajmowane przez siły Asada. Można przypuszczać, że ataki te miały związek z coraz bardziej uwidaczniającą się przewagą wojsk syryjskich nad siłami opozycji.

Dzięki wsparciu Rosji pod koniec 2017 roku Baszar al-Asad zaczął odzyskiwać przewagę utraconą niedługo przed rozpoczęciem rosyjskiej operacji. Szef rosyjskiego sztabu wojskowego, Walery Gerasimov, poinformował rosyjską opinię publiczną, że rozpoczęta 30 września 2015 roku operacja rosyjskich wojsk doprowadziła do „oczyszczenia Syrii z terroryzmu”. Jednocześnie oskarżył on koalicję państw Zachodu pod przywództwem Stanów Zjednoczonych o atakowanie cywilów, co według niego przyczyniało się do rozwoju ofensywy radykalnych islamistów. Podsumował on również całą interwencję informując, że Rosja od połowy 2015 roku dokonała 19160 ataków lotniczych na pozycje Państwa Islamskiego, dzięki czemu uwolniono od bojowników prawie pół tysiąca osiedli mieszkalnych. Jako główne cele bombardowań wskazał obozy szkoleniowe terrorystów, fabryki amunicji oraz pola naftowe wykorzystywane przez ISIS jako główne źródło dochodu³⁷. Informacje przekazane przez rosyjskiego generała były negowane przez Syryjskie Obserwatorium Praw Człowieka, które twierdziło w swoim oświadczeniu, że w wyniku nalotów rosyjskich sił powietrznych w okresie do 2016 roku życie straciło ok. 1700 cywilów, w tym ok. 200 dzieci³⁸.

W połowie stycznia 2018 roku sekretarz stanu USA, Rex Tillerson, ogłosił, że Stany Zjednoczone zamierzają utrzymać w Syrii obecność swojego kontyngentu, by ograniczyć wpływy wojsk irańskich wobec rządu syryjskiego³⁹. Stwierdził on ponadto, że obecność amerykańskich żołnierzy jest niezbędna w jego ocenie do stworzenia odpowiednich warunków do powrotu uchodźców. Wyraził on nadzieję, że obwieszczające sukces swojej interwencji władze rosyjskie wycofają swoje wojska z Syrii, dzięki czemu obecność amerykańskich wojsk będzie wywierała większy wpływ na reżim w Damaszku. W okresie do końca 2018 roku amerykańskie wojsko, według oficjalnych doniesień, wyzwoliło ok. 20 tys. mil kwadratowych terenów spod okupacji Państwa Islamskiego. Amerykańska administracja pochwaliła się ponadto liczbą 3 milionów syryjskich cywilów, którzy zostali w ten sposób uwolnieni od

³⁶ S. Ackerman, E. Pilkington, B. Jacobs, J. Borger, *Syria missile strikes: US launches fist direct military action against Assad*, <https://www.theguardian.com/world/2017/apr/06/trump-syria-missiles-assad-chemical-weapons> (09.11.2019).

³⁷ I. Pietrow, *Американский Б-52 разбомбил сирийскую деревню*, <https://rg.ru/2017/01/10/amerikanskij-b-52-razbombil-mirnuju-derevniu.html> (12.10.2019).

³⁸ E. Graham-Harrison, *Russian airstrikes in Syria killed 2,000 civilians in six months*, <https://www.theguardian.com/world/2016/mar/15/russian-airstrikes-in-syria-killed-2000-civilians-in-six-months> (12.10.2019).

³⁹ J. Borger, P. Wintour, K. Shaheen, *US military to maintain open-ended presence in Syria, Tillerson says*, <https://www.theguardian.com/us-news/2018/jan/17/us-military-syria-isis-iran-assad-tillerson> (09.11.2019).

radykalnych islamistów⁴⁰. Po licznych kontrowersjach związanych z deklaracją Donalda Trumpa o wycofaniu amerykańskich wojsk z terenu konfliktu podjęto decyzję, by w Syrii w dalszym ciągu stacjonował stały kontyngent amerykańskiej armii liczący 200 żołnierzy⁴¹.

Rosjanie w tym czasie w dalszym ciągu prowadzili działania związane ze wspieraniem ofensywy wojsk Asada przeciwko siłom opozycji. Do września 2019 roku przeprowadzili szereg operacji wojskowych, które pozwoliły Asadowi odzyskać kontrolę nad większością miast zajętych wcześniej przez rebeliantów. Oficjalnie operacja wojsk rosyjskich zakończyła się 30 sierpnia 2019 roku, do tej pory jednak Rosjanie utrzymują stałą obecność swoich wojsk w syryjskich bazach wojskowych.

KORZYŚCI FEDERACJI ROSYJSKIEJ WYNIKAJĄCE Z ZAANGAŻOWANIA W WOJNĘ W SYRII

Według Rafała Ożarowskiego celem podstawowym działań Rosji w sprawie konfliktu w Syrii było utrzymanie i umocnienie miejscowego reżimu Baszara al-Asada⁴². Odzyskanie przez niego kontroli nad większością terytorium kraju wzmocniło pozycję Rosji na arenie międzynarodowej. Rosyjskie władze mogły ogłosić swojemu narodowi zwycięstwo nad Państwem Islamskim. Putin udowodnił tym samym, że potrafi wyprowadzić swój kraj z izolacji międzynarodowej po aneksji Krymu i wybuchu wojny w Donbasie. Ponadto Rosjanie zyskali nowe możliwości wpływania na sytuację międzynarodową w regionie Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej. Obecność ich okrętów w basenie Morza Śródziemnego oraz sił lotnictwa na terenie Syrii znacznie zwiększa możliwości operacyjne rosyjskiej armii.

Konflikt w Syrii był wykorzystywany przez Rosję do prowadzenia wojny informacyjnej skierowanej do międzynarodowej opinii publicznej. Działania militarne były według Putina wymierzone wyłącznie w siły Państwa Islamskiego. Jakikolwiek oskarżenia o atakowanie opozycji demokratycznej były traktowane jako bezpodstawne i utożsamiane z propagandą Zachodu. Minkina działania te definiuje jako tzw. sterowanie zwrotne. Występuje ono w sytuacji, w której jeden podmiot kreuje całkowicie spreparowaną informację, w efekcie której odbiorcy tej informacji podejmą decyzje pożądane przez autora wiadomości⁴³. Koncepcja ta została zastosowana przez Rosję również w przypadku kryzysu na Ukrainie, kiedy to celem dezinformacji było ukrycie przed opinią publiczną obecności żołnierzy rosyjskich na ukraińskim półwyspie. W przypadku Syrii można przypuszczać, że taką informacją były deklaracje o atakowaniu przez rosyjskie lotnictwo jedynie pozycji zajmowanych przez organizacje terrorystyczne. W obu przypadkach starano się zachować pozory legalności, wykorzystując do

⁴⁰ *5 Things to Know About the Fight Against ISIS in Syria*, <https://www.defense.gov/explore/story/Article/1718356/5-things-to-know-about-the-fight-against-isis-in-syria/>, (09.11.2019).

⁴¹ S. Cook, K. Watson, *Several hundred troops to remain in Syria*, <https://www.cbsnews.com/news/us-troops-peacekeepers-to-remain-in-syria/> (09.11.2019).

⁴² R. Ożarowski, *Motywacje i interesy państw zaangażowanych w wojnę w Syrii*, [w:] J. Marszałek-Kawa, R. Podgórzńska, J. Piątek, *Bliski Wschód: między konfliktem a stabilizacją*, Toruń 2017, s. 162.

⁴³ M. Kaszuba, M. Minkina, *Imperialna gra...*, op. cit., s. 86.

tego instytucje państwa. Zarówno na Ukrainie, jak i w Syrii działania rosyjskiej armii były poparte odpowiednimi decyzjami uchwalonymi przez rosyjski parlament. Celem prowadzenia przez Rosję działań dezinformacyjnych jest nie tylko wpływanie na decyzje oponenta oraz ukrywanie przed nim prawdziwych zamiarów. Istotnym celem jest również budowa wizerunku państwa sprzeciwiającego się hegemonii Stanów Zjednoczonych na arenie międzynarodowej.

Rozważania te prowadzą do konkluzji, że Rosja prowadziła w Syrii tzw. „proxy war”, czyli wojnę zastępczą. Jest to konflikt zbrojny, w którym dwa walczące ze sobą podmioty nie prowadzą bezpośrednich ataków na swoje pozycje. W zamian za to wykorzystują wspierane przez siebie „siły zastępcze”. W przypadku Syrii Rosja prowadzi zastępczą wojnę ze Stanami Zjednoczonymi. Po stronie rosyjskiej walczą wojska lojalne wobec reżimu Asada. Stany Zjednoczone natomiast wykorzystują do tego celu liczne ugrupowania opozycyjne skupione wokół Wolnej Armii Syryjskiej. W obu przypadkach siły te są aktywnie wspierane przez głównych oponentów. Zaletą tego rodzaju wojny jest przede wszystkim możliwość prowadzenia bardziej zdecydowanych działań. Rosja może w Syrii atakować siły opozycyjne zagrażające Asadowi, nie ponosząc przy tym ryzyka związanego z ewentualną eskalacją konfliktu, która z pewnością miałaby miejsce w przypadku tradycyjnie pojmowanej wojny.

Z przedstawionych powyżej stwierdzeń można wywnioskować, że utrzymanie przy władzy Baszara al-Asada oraz walka z Państwem Islamskim nie były jedynym celem zaangażowania Rosji w syryjski konflikt. Takich celów mogło być kilka. Jednym z nich napewno jest dążenie rządu rosyjskiego do odbudowania potęgi utraconej w wyniku upadku ZSRR. Świadczyć o tym mogą działania Moskwy związane z rozmieszczaniem wojsk. Związek Radziecki posiadał bazy wojskowe na prawie wszystkich kontynentach. Kluczową rolę w kontekście Zimnej Wojny odgrywały bazy zlokalizowane w rejonie Ameryki Środkowej i Południowej. W obecnych czasach większą rolę odgrywają regiony związane z Azją i Afryką Północną. Rosja ma prawo czuć się otoczona przez wojska amerykańskie, bo stacjonują one obecnie w prawie każdym zakątku świata. Niezależnie, w którym regionie wystąpi kryzys związany z utrzymaniem amerykańskich wpływów, państwo to jest w stanie w relatywnie krótkim czasie odpowiedzieć na te działania militarnie. Rosja nie posiada obecnie takiej możliwości, a bazy na wybrzeżu Morza Śródziemnego założone w wyniku konfliktu w Syrii stanowią niewielkie uzupełnienie przewagi Stanów Zjednoczonych.

Z wypowiedzi rosyjskich polityków nie wynika jednak potrzeba dominacji we wszystkich rejonach świata, w których tę rolę spełniają Amerykanie. Rosja jest szczególnie zainteresowana ochroną swoich, w ich mniemaniu naturalnych stref wpływu. Są to przede wszystkim kraje postsowieckie, wchodzące w czasach ZSRR w skład kraju związkowego lub będące pod jego politycznym wpływem. Ponadto Rosja czuje większą niż wcześniej potrzebę bronięcia swoich interesów w regionie Bliskiego Wschodu. Rosjanie od wczesnych lat 70. XX wieku wspierali Syrię sprzedając jej broń i prowadząc wobec niej partnerską politykę. Ewentualne obalenie władzy Asada i wprowadzenie w kraju rządu inspirowanego działaniami Zachodu zniweczyłoby wieloletnie wysiłki Rosji i byłoby z pewnością traktowane jako porażka polityki Kremla.

Zaburzyłoby to w dodatku układ sił związany z państwami arabskimi wrogo nastawionymi do Arabii Saudyjskiej i Izraela, a w szerszym kontekście do Stanów Zjednoczonych. Chodzi przede wszystkim o oś Hezbollah–Syria–Iran, która została zawiązana i była aktywnie wspierana przez Związek Radziecki. W interesie Rosji jest obrona tego układu, który sukcesywnie przez wiele lat ograniczał wpływy Zachodu w tym regionie.

Istotnym czynnikiem wpływającym na zamiary, jakimi istotnie kierowała się Rosja, może być kwestia bezpieczeństwa energetycznego. Syria jest krajem, przez który planowane jest pociągnięcie rurociągów transportujących gaz ziemny z Iranu i Kataru⁴⁴. Asad był od początku przeciwny budowie gazociągów, argumentując swoje zdanie lojalnością wobec sojusznika, czyli Rosji. Zarówno Iranowi, jak i Katarowi zależało na tym, by planowany gazociąg ominął tereny rosyjskie i dotarł do Europy po dnie Morza Śródziemnego. Ewentualne odsunięcie Asada od władzy na nowo otworzyłoby możliwości rozmowy na temat tej niekorzystnej dla Rosji kwestii.

PODSUMOWANIE

Ostatnia dekada była dla Rosji okresem zdecydowanego powrotu do utraconej razem z rozpadem ZSRR podmiotowości państwa będącego mocarstwem o zasięgu światowym. Rosja od początku wybuchu wojny domowej w Syrii w 2011 roku była mocno w nią zaangażowana. Intensywne działania na polu dyplomatycznym, militarnym i ekonomicznym sprawiły, że odgrywała znaczącą rolę w procesie rozwiązania konfliktu. Z początku działania te ograniczały się do sukcesywnego blokowania razem z Chinami rezolucji RB ONZ, wspierania dostawami uzbrojenia syryjskiego reżimu, proponowania rozwiązań pokojowych oraz budowania koalicji politycznej wokół celu, jakim było utrzymanie władzy Asada. Po aneksji Krymu i wybuchu wojny na Ukrainie w 2014 roku zachowanie Rosji uległo zauważalnej zmianie. Komplikacje wywołane nałożeniem sankcji gospodarczych przez państwa Zachodnie oraz ciągłe oskarżanie Rosji o łamanie wszelkich zasad i umów międzynarodowych sprawiły, że kraj ten zintensyfikował działania mające na celu dyskredytację porządku międzynarodowego ustanowionego po zakończeniu II wojny światowej. Rosja zaczęła krytykować narzucony przez Zachód model polityki międzynarodowej, w której główną osią decyzyjną jest silny, hegemoniczny ośrodek decyzyjny związany z pozycją międzynarodową Stanów Zjednoczonych. W zamian za to preferowała stosowanie zasad opartych na poszanowaniu suwerenności poszczególnych państw, które według tak pojmowanej polityki miały być niezależne od instytucji międzynarodowych. Ten sposób pojmowania polityki międzynarodowej uwidocznił się szczególnie w trakcie negocjacji pokojowych mających za zadanie rozwiązać konflikt w Syrii. Rosja utrzymywała stanowisko, według którego legalnie wybrane władze Syrii jako jedyne mają legitymację polityczną do prowadzenia rozmów pokojowych i w efekcie doprowadzenia do kompromisu pomiędzy wrogimi stronami. Krytykowała uzależnianie znalezienia rozwiązania od dymisji prezydenta Asada, obawiając się, że taki

⁴⁴ M. Kania, *Syria na gazowym szlaku. Dlaczego Rosji oplaca się wojna*, <http://wyborcza.pl/1,75399,19647744,syria-na-gazowym-szlaku-dlaczego-rosji-oplaca-sie-wojna.html> (09.11.2019).

scenariusz narzucony przez Zachód doprowadzi do destabilizacji regionu i wzmocnienia bojówek terrorystycznych. Interwencja militarna rozpoczęta przez Rosję w 2015 roku skutecznie zablokowała siłom NATO przeprowadzenie własnej operacji wojskowej. Dzięki temu Rosji udało się zbudować w Syrii silny ośrodek własnego wpływu, którego głównym beneficjentem jest Asad.

Podsumowując można stwierdzić, że Rosja, angażując się w konflikt w Syrii, liczyła na osiągnięcie znacznie ważniejszych celów, niż wynikałoby to z jej oficjalnego stanowiska. Długofalowym celem było odzyskanie pozycji międzynarodowej oraz udowodnienie międzynarodowej opinii publicznej, że mimo nałożonych sankcji za aneksję Krymu i krytyki związanej z naruszeniem suwerenności terytorialnej Ukrainy niemożliwa jest izolacja Rosji na arenie międzynarodowej. Istotne dla Moskwy jest również utrzymanie wpływów w regionie państw Bliskiego Wschodu nastawionych negatywnie do polityki Stanów Zjednoczonych.

Wszystkie te cele łączy jeden zasadniczy, który leży u podstaw działań Rosji od aneksji Krymu w 2014 roku. Jest to mianowicie dążenie elit rosyjskich do odbudowy mocarstwowej pozycji państwa. Państwa, które posiada interesy w wielu zakątkach świata i które jest zdolne skutecznie bronić ich przed pojawiającymi się oponentami.

BIBLIOGRAFIA

MONOGRAFIE I OPRACOWANIA

- Jomma Fuad. 2018. Wpływ podziałów religijnych, narodowych i etnicznych na procesy polityczne w Syrii. Szczecin. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Kaszuba Malina, Minkina Mirosław. 2016. Imperialna gra Rosji. Warszawa. Oficyna Wydawnicza Rytm.
- Kaszuba Malina, Stempień Marta. 2016. „Autorytarna geopolityka przetrwania reżimu Baszara al-Asada podczas wojny domowej oraz inwazji Państwa Islamskiego”. *Społeczeństwo i Polityka*. (Nr 2): 115–128.
- Kaszuba Malina, Stempień Marta. 2018. *Bliski Wschód ciągle w ogniu*. Warszawa–Siedlce, Oficyna Wydawnicza Rytm.
- Milczanowski Maciej, Sawicka Zofia. 2013. *Dwa odcienie rewolucji arabskiej*. Oświęcim. Wydawnictwo Napoleon V.
- Ożarowski Rafał. 2017. Motywacje i interesy państw zaangażowanych w wojnę w Syrii. W *Bliski Wschód: między konfliktem a stabilizacją*. Toruń. Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Piskorz Anna. 2018. Zaangażowanie Rosji w wojnę domową w Syrii. W *Polska–Rosja. W świecie globalnych przeobrażeń*. Warszawa–Siedlce. Oficyna Wydawnicza Rytm.
- Skuczyński Maciej. 2016. „Interesy narodowe Federacji Rosyjskiej w Syrii na tle rosyjskiej interwencji w 2015 roku”. *Przegląd Strategiczny* (nr 9): 91–104.
- Stempień Sara Marta. 2018. *Państwo Islamskie: nowe oblicze terroryzmu?* Warszawa–Siedlce. Oficyna Wydawnicza Rytm.
- Żebrowski Janusz. 2006. *Dzieje Syrii od czasów najdawniejszych do współczesności*. Warszawa. Wydawnictwo Akademickie Dialog.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- 5 Things to Know About the Fight Against ISIS in Syria. 20 December 2018. US Department of Defense. In <https://www.defense.gov/explore/story/Article/1718356/5-things-to-know-about-the-fight-against-isis-in-syria>.
- Ackerman Spencer, Pilkington Ed, Jacobs Ben, Borger Julian. 2017. Syria missile strikes: US launches first direct military action against Assad. In <https://www.theguardian.com/world/2017/apr/06/trump-syria-missiles-assad-chemical-weapons>.
- Bahrain, Colombia, Egypt, France, Germany, Jordan, Kuwait, Libya, Marocco, Oman, Portugal, Qatar, Saudi Arabia, Togo, Tunisia, Turkey, United Arab Emirates, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and United States of America: draft resolution. 2012. In https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2012/77.
- Borger Julian, Wintour Patrick, Shaheen Kareem. 2018. US military to maintain open-ended presence in Syria, Tillerson says. In <https://www.theguardian.com/us-news/2018/jan/17/us-military-syria-isis-iran-assad-tillerson>.
- Cook Sara, Watson Kathryn. 2019. Several hundred troops to remain in Syria. In <https://www.cbsnews.com/news/us-troops-peacekeepers-to-remain-in-syria>.
- France, Germany, Portugal and United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland: draft resolution S/2011/612. 4 October 2011. In https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2011/612.
- Graham-Harrison Emma. 2016. Russian airstrikes in Syria killed 2,000 civilians in six months. In <https://www.theguardian.com/world/2016/mar/15/russian-airstrikes-in-syria-killed-2000-civilians-in-six-months>.
- Hubbard Glenn, Jordans Don. 2012. UN: Most of 108 killed in Syria were executed. In <http://www.cbs8.com/story/18639282/russia-chides-ally-syria-over-massacre-of-108>.
- Interview with the Syrian President Baszar al-Assad. 2011. In <https://www.wsj.com/articlesSB100001424052748703833200457611471244112441122894>.
- Islamic State has 50,000 fighters in Syria. 2014. AlJazeera In <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/08/islamic-state-50000-fighters-syria-2014819184258421392.html>.
- Joint Statement Issued by Partners at the Counter-ISIL Coalition Ministerial Meeting. 2014. In <https://2009-2017.state.gov/r/pa/prs/ps/2014/12/234627.html>.
- Kania Magdalena. 2019. Syria na gazowym szlaku. Dlaczego Rosji opłaca się wojna [Syria on the Gas Route. Why Does War Pay Off for Russia?]. In <http://wyborcza.pl/1,75399,19647744,syria-na-gazowym-szlaku-dlaczego-rosji-oplaca-sie-wojna.html>.
- Martinez Louis. 2013. General Martin Dempsey lays out US military options for Syria. In <https://abcnews.go.com/blogs/politics/2013/07/gen-martin-dempsey-lays-out-us-military-options-for-syria>.
- McDonnell J. Patrick, Hennigan W.J. 2015. Russia launches airstrikes in Syria amid U.S. concern about targets. In <https://www.latimes.com/world/europe/la-fg-kremlin-oks-troops-20150930-story.html>.

- Meyer Henry. 2012. Putin pins hope on Syria Cease-Fire to combat U.S. supremacy. In <https://www.bloomberg.com/news/articles/2012-04-20/putin-pins-hope-on-syria-cease-fire-to-combat-u-s-supremacy-1>.
- Nicks Denver. 2013. U.S. forms anti-ISIS coalition at NATO summit. In <https://time.com/3273185/isis-us-nato>.
- Pietrow Ivan. 2017. Американский Б-52 разбомбил сирийскую деревню [Amerikanskiĭ B-52 razbombil siriĭskuyu derevnyu]. In <https://rg.ru/2017/01/10/amerikanskij-b-52-razbombil-mirnuu-derevniu.html>.
- Resolution 2128. United Nations Security Council. [https://undocs.org/S/RES/2118\(2013\)](https://undocs.org/S/RES/2118(2013)).
- Rosenberg Steve. 2012. Why Russia sells Syria arms. In <https://www.bbc.com/news/world-europe-18642032>.
- Russia and China veto UN resolution against Syrian Regime. 2011. In <https://www.theguardian.com/world/2011/oct/05/russia-china-veto-syria-resolution>.
- Security Council Fails to Adopt Draft Resolution on Syria as Russian Federation, China Veto Text Supporting Arab League's Proposed Peace Plan. 2012. In <https://www.un.org/press/en/2012/sc10536.doc.html>.
- Security Council Fails to Adopt Draft Resolution on Syria That Would Have Threatened Sanctions, Due to Negative Votes of China, Russian Federation. 2012. In <https://www.un.org/press/en/2012/sc10714.doc.html>.
- Text of Annans six-point peace plan for Syria. 4 April 2012. Reuters In <https://www.reuters.com/article/us-syria-ceasefire/text-of-annans-six-point-peace-plan-for-syria-idUSBRE8330HJ20120404>.
- The long road to Damascus. 2012. The Economist In <https://www.economist.com/briefing/2012/02/11/the-long-road-to-damascus>.
- US to send 400 troops to train Syrian rebels. 16 January 2015. BBC News. In <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-30847689>.
- Путин назвал основную задачу российских военных в Сирии [Putin nazval osnovnuyu zadachu rossiyskikh voyennykh v Sirii]. 2015. In <https://www.interfax.ru/russia/472593>.